

Wiesław M. Macek

Teologia nauki
według
księdza Michała Hellera

Wydawnictwo
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Warszawa 2010

W. M. Macek Teologia nauki według księdza Michała Hellera

Wiesław M. Macek

Teologia nauki

według
księdza Michała Hellera

Na początku było Słowo (J 1, 1).

Książka ta przedstawia podstawy współczesnej teologii w kontekście rozwoju nauk matematyczno-przyrodniczych. Pokazuje jak bogata twórczość księdza profesora Michała Hellera, laureata Nagrody Templetona (2008), przyczynia się do budowania więzi nauki z wiarą, która nadaje sens człowiekowi żyjącemu we Wszechświecie.

Słowa kluczowe: nauki przyrodnicze, wiara, religia, rozum, prawda, stworzenie, sens, teologia nauki

Teologia jest rozumową refleksją nad prawdami objawionymi przez Boga. Nauki przyrodnicze są zaś owocem rozumnej działalności człowieka, który chce badać świat przyrody, wykorzystując metody doświadczalne oraz posługując się językiem matematyki. Ksiądz Michał Heller idzie na przekór popularnemu przekonaniu o niezależności dwóch sposobów poznania: teologii i nauk matematyczno-przyrodniczych. Proponuje ujęcie syntetyczne, przedstawiając bogaty program teologii nauki, która pozwoliłaby opracować całościowy obraz Wszechświata stworzonego przez Boga. Konsekwencje tej prawdy ma badać teologiczna refleksja nad naukami, a także patrzeć na nauki z perspektywy wartości.

Twórczość Hellera jest przesłaniem racjonalności: zarówno nauka jak i wiara musi być racjonalna. Cały Wszechświat jest jednym Słowem Boga, które nadaje sens człowiekowi, historii i światu. Rozum, który był na początku, przenika bowiem wszystko, co istnieje; istnienie jest skutkiem racjonalności myśli Bożej. Sensu świata trzeba szukać w tajemnicy racjonalności; sens, jakim Bóg obdarza każde istnienie, jest więc usprawiedliwieniem Wszechświata.

Natomiast duchowa ewolucja człowieka zależy też od niego samego; w życiu człowieka racjonalność jest wyborem. A ponieważ racjonalność jest wartością, jest to wybór moralny. Racjonalność jest zatem moralnością myślenia. Choć dzisiaj nauka i otwarta wiara mogą żyć w symbiozie, realizacja programu teologii nauki wymaga jednak od teologów i przedstawicieli nauk empirycznych przewyższenia wzajemnej nieufności; konieczne jest zrozumienie odmienności sposobów myślenia charakterystycznych dla teologii i nauki. Symbioza jest bowiem syntezą w drodze. Dla Hellera cała nauka jest swego rodzaju *locus theologicus*.

Spis treści

Podziękowania	11
Prolog	13
Wstęp	16
I. Koncepcja teologii nauki	23
1 Pojęcie nauki i pojęcie teologii	25
1.1 Znaczenie filozofii w teologii i nauce	26
1.2 Filozoficzne tło teologii	28
1.3 Filozoficzne tło nauki	29
2 Pojęcie teologii nauki	34
2.1 Filozofia nauki i teologia nauki	34
2.2 Program teologii nauki	37
2.3 Teologia nauki a ewolucja i stworzenie	40
2.4 Teologia stworzenia w zmienionym kontekście	42
3 Dzieje relacji nauki i teologii	44
3.1 Czasy starożytne	45
3.2 Czasy średniowieczne	48
3.3 Czasy nowożytne	49
3.4 Czasy współczesne	52

3.5	Wiara i rozum	57
3.5.1	Racjonalność wiary w nauczaniu Ko- ściola	57
3.5.2	Racjonalność teologii	59
II. Przyczynek do teologii nauki w twórczości Hellera		63
4	Nauka i wiara	65
4.1	Antynomie rozwoju	66
4.2	Antynomie współistnienia	70
4.3	Antynomie działania	73
4.4	Analiza wiary	75
4.5	Obraz świata w nauce	78
5	Język, myślenie i prawda	80
5.1	Język i symbole	81
5.2	Z genealogii myślenia	83
5.3	Myślenie	85
5.4	Prawda	87
5.5	Język i prawda	91
6	Stworzenie i ewolucja	99
6.1	Rozważania o stworzeniu	99
6.2	Stworzenie a kosmologia	103
6.3	Naturalizm i ewolucja	107
7	Problematyka sensu	113
7.1	Wszechświat i sens	113
7.2	Stworzenie i sens	122
Zakończenie		132
Epilog		138

Dodatki	141
A O wierze	141
A.1 Wiara w Piśmie Świętym	141
A.2 Analiza aktu wiary	142
A.3 Wiara i zasady religii	144
A.4 Rozum i wiara	145
A.5 Znaczenie wiary chrześcijańskiej	147
B Biblijna koncepcja stworzenia	148
B.1 Stworzenie świata	148
B.2 Stworzenie człowieka	149
C Ewolucja Kosmosu	152
C.1 Model Wielkiego Wybuchu	152
C.2 Modele kwantowe	159
Bibliografia	161
Skorowidz	169
Abstract	171
Contents	173